УДК 811.161.2’373:355
DOI https://doi.org/10.32782/bsps-2026.11.15

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ІМЕННИКА «СКЛАД» У ТЕКСТАХ СТАТУТІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ[1]

Марія Остапенко
доктор філософії за спеціальністю «Філологія»,
молодший науковий співробітник відділу загального мовознавства
Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
вул. Грушевського, 4, м. Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-6378-7467
e-mail: mari_ost@ukr.net

Анотація. *У статті проаналізовано особливості вживання іменника «склад» у текстах чинних статутів Збройних сил України (Статуту внутрішньої служби, Дисциплінарного статуту, Статуту гарнізонної та вартової служб і Стройового статуту). Актуальність дослідження зумовлена потребою системного опису лексики військових нормативних документів, а також вимогою однозначності до неї, що набуває особливої ваги в офіційно-ділових, зокрема статутних, текстах, де від точності тлумачення залежить правильність трактування нормативних приписів.*

Мета розвідки – виявити та описати значення багатозначного іменника «склад», реалізовані у статутних текстах, та схарактеризувати їхній функційний розподіл. Установлено, що з двох омонімів аналізованого слова, зафіксованих у «Словнику української мови в 11 томах», у статутах вживається лише «склад»[1], тоді як «склад»[2] не представлений. Домінує значення «сукупність людей, що утворюють колектив чи організацію», представлене як в ад’єктивних словосполученнях (із прикметниками «рядовий», «сержантський», «старшинський», «офіцерський», «особовий» склад), так і в прийменникових конструкціях («у складі», «у повному складі»). Зафіксовано також значення «приміщення для зберігання» (самостійно та у словосполученнях із прикметниками «продовольчий», «артилерійський») та «сукупність частин, що утворюють ціле» («рухомий склад»). Дослідження підтверджує, що лексема «склад» термінологізується у складі стійких словосполучень військової терміносистеми.

Окрему увагу приділено походженню значення «сукупність осіб». Попри його відсутність у словнику Б. Грінченка, воно вже засвідчене у джерелах доби Української революції 1917–1921 рр. – у наддніпрянському діловодстві Української держави та в праці галичанина З. Стефаніва, що свідчить про питомий, а не запозичений характер цього значення.

Ключові слова: *склад, полісемія, термінологізація, військова лексика, статути Збройних сил України, офіційно-діловий стиль.*

FEATURES OF THE USAGE OF THE NOUN «СКЛАД» IN THE REGULATIONS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Mariia Ostapenko
PhD in Philology, Junior Research at the Department of General Linguistics,
O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine
Hrushevskoho Str., 4, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6378-7467
e-mail: mari_ost@ukr.net

Abstract. *The article analyses the usage of the noun склад in the texts of the current regulations of the Armed Forces of Ukraine (the Internal Service Regulations, the Disciplinary Regulations, the Garrison and Guard Service Regulations, and the Drill Regulations). The relevance of the study stems from the need for*

[1] *Статтю підготовлено в межах наукового проєкту «Мова української армії: учора, сьогодні, завтра» (державний реєстраційний номер 0125U001288 від 20.02.2025).*

© М. Остапенко, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

a systematic description of the vocabulary of military normative documents, as well as from the requirement of its unambiguity, which is of particular importance in official texts, and especially in regulatory ones, where the accuracy of interpretation determines the correct construal of the prescriptions.

The aim of the study is to identify and describe the meanings of the polysemous noun склад realised in the regulatory texts, and to characterise their functional distribution. It has been established that, of the two homonyms of the analysed noun recorded in the Dictionary of the Ukrainian Language in 11 volumes, only склад¹ occurs in the regulations, whereas склад² is not attested. The dominant meaning is «a group of people forming a body or an organisation», represented both in adjectival collocations (with the adjectives рядовий, сержантський, старшинський, офіцерський, особовий склад) and in prepositional constructions (у складі, в повному складі). The meanings «a place for storage» (used independently and in collocations with the adjectives продовольчий, артилерійський) and «an aggregate of parts forming a whole» (рухомий склад) are also attested. The study confirms that the noun склад undergoes terminologisation within fixed collocations of military terminology.

Particular attention is paid to the origin of the meaning «a group of persons». Despite its absence from B. Hrinchenko's dictionary, this meaning is already attested in sources from the era of the Ukrainian Revolution of 1917–1921 – in the Dnipro-region administrative records of the Ukrainian State and in the work of the Galician author Z. Stefaniv, which testifies to its native rather than borrowed character.

Key words: *склад, polysemy, terminologisation, military vocabulary, regulations of the Armed Forces of Ukraine, official style.*

Постановка проблеми. Дослідження мови української армії тривають не одне десятиліття, проте з 2014 р., а потім із початком повномасштабного вторгнення вони набули нової актуальності. Особливості формування української військової термінології, етапи становлення згаданої терміносистеми та її вивчення висвітлено, зокрема, у роботах таких авторів, як Н. Акульшина, І. Литовченко, Т. Михайленко, Л. Мурашко, Л. Туровська, Л. Удовіченко, Я. Яремко та ін. Процеси термінологізації перебували у полі зору таких мовознавців, як І. Кочан, Г. Мацюк, Т. Панько, Л. Струганець та ін.

Мова офіційних військових документів насичена сталими виразами та спеціальними термінами. Науковці визначають *термін* як «слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі», а серед його основних ознак виокремлюють системність, наявність дефініції, тенденцію до однозначності в межах свого термінологічного поля, стилістичну нейтральність, точність семантики та високу інформативність [1, с. 682]. Вимога однозначності набуває особливої ваги в офіційних, зокрема статутних, текстах, де від точності прочитання залежить правильне розуміння відповідного нормативного документа.

Виокремлення чи поява нових спеціалізованих понять потребує відповідних мовних засобів номінації, що може забезпечуватися запозиченнями, новими кованими словами або, як зауважила Г. Мацюк, це може відбуватися завдяки використанню загальновживаних слів у функції термінів [2]. Відповідний семантичний процес називається термінологізацією, і Л. Струганець серед основних напрямів перетворення загальновживаної лексики у термінологічну наводить розвиток вторинних термінологічних значень у звичайних лексичних одиницях та використання загальновживаних слів у складних термінах [3].

Слово *склад* у текстах чинних статутів Збройних сил України демонструє розгалужену полісемію – як частина термінологічних словосполучень, так і в прийменникових виразах чи інших конструкціях. Лексема раніше не була об'єктом ґрунтовних мовознавчих досліджень на пропонованому матеріалі, що і визначає **новизну** цієї розвідки.

Мета і завдання статті. Метою статті є представлення та аналіз контекстів уживання іменника *склад* у текстах статутів Збройних сил України (Дисциплінарний статут, Статут внутрішньої служби, Статут гарнізонної та вартової служб та Стройовий статут). Завданням розвідки є встановлення типів конструкцій вживання згаданої лексеми та реалізації її різних значень.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є іменник *склад*, предметом – особливості вживання згаданого іменника у чинних редакціях основних статутів Збройних сил України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Видається доцільним спершу звернутися до словникових тлумачень аналізованого іменника. На момент написання

пропонованої статті опубліковано лише 16 томів «Словника української мови у 20 томах» (А-Ряхтливий), через що оновлене визначення лексеми *склад* навести неможливо. З огляду на це, послуговуємося тлумаченням академічного «Словника української мови в 11 томах», наведеним у 9-му томі (1978 р.), де наведено два омоніми: *склад*[1] і *склад*[2]. *Склад*[1] має два значення: 1. «відповідно обладнане місце, будівля або приміщення для зберігання чого-небудь» (і усталене словосполучення *здавати на склад* «переставати займатися чим-небудь, забувати, визнавати непотрібним»); 2. «сукупність окремих частин, які утворюють що-небудь ціле»; «сукупність людей, що утворюють який-небудь колектив, якусь організацію»; «сукупність певних елементів, що входять у яку-небудь хімічну сполуку, речовину і т. ін.» [4, с. 272].

Зафіксовано сталі словосполучення: *входити до складу (у склад)*; *орати (оратися) в склад* («орати з середини ділянки, так що скиби землі лягають усередину»); *особовий склад* (із приміткою дивитися статтю *особовий*); *персональний склад* (із приміткою дивитися статтю *персональний*); *у (в) [своєму] повному складі*; *усім складом*; *у складі* (а. «кількістю в…», б. «складова частина»); *закон сталості складу*; *склад злочину*; *словниковий склад* [там само].

Склад[2] охоплює значення: 1. «будова тіла людини, тварини»; 2. «характерні особливості людини»; 3. «спосіб викладу думок, манера письма»; 4. «відрізок звукового потоку мови, що складається з одного або кількох звуків і визначається зміною наростання і спаду звучності» [там само]. Жодне зі значень омоніма *склад*[2] у текстах статутів Збройних сил України не реалізується, тому далі він із розгляду вилучається.

Лексему *склад*[1] у текстах аналізованих документів засвідчено в обох значеннях, проте їх представлення у цих джерелах нерівномірне. У значенні «відповідно обладнане місце, будівля або приміщення для зберігання чого-небудь (продуктів, матеріалів і т. ін.)» згаданий іменник наявний не в усіх документах – він відсутній у Дисциплінарному та Стройовому статутах. Лексема *склад* утворює словосполучення з прикметниками *продовольчий*, *артилерійський*: «…особи, які постійно працюють у їдальнях, на **продовольчих складах**, об'єктах водопостачання, у пекарнях, лазнях, пральнях…»[2] [5, с. 249]; «…забезпечувати правильне зберігання озброєння, боєприпасів і військово-технічного майна на **артилерійському складі** бригади…» [5, с. 93]. Також у цьому значенні слово може вживатись і без узгодженого означення: «Пістолети солдатів і сержантів підрозділу зберігаються у металевому замкненому, запечатаному ящику на **складі** частини» [5, с. 148]; «…та проводити експертизу продовольства під час його зберігання на **складах** (базах) і засобів транспортування» [6, с. 19]. Номінації наповнення складів вводяться постпозитивним прийменником *з/із*: «Виставленням чатових охороняють **склади із зброєю і боєприпасами** та інші об'єкти, які вимагають постійного нагляду й посиленої охорони» [6, с. 256]; «Територія, на якій розташовані об'єкти центрального підпорядкування, а також інші важливі об'єкти (**склади з озброєнням**, боєприпасами, пальним тощо)…» [6, Додатки 4, 1].

В аналізованих текстах трапляються і спільнокореневі деривати з близькою семантикою, зокрема віддієслівний іменник *складування* (від *складати* – «поміщати у склад для зберігання» [4, с. 279]): «…під час завантаження (розвантаження), тимчасового **складування**…» [6, с. 99]; а також паронімічна до нього лексема *складання* з іншим значенням (від *складати* «писати, створювати що-небудь, підбираючи, об'єднуючи та розташовуючи певним чином матеріали, дані і т. ін. (про ділові папери, документи і т. ін.)» [4, с. 273]): «…**складання** розкладу варт має передбачати ознайомлення на місцевості з умовами і особливостями розміщення та охорони об'єктів» [6, с. 119].

У текстах аналізованих статутів іменник *склад*[1] у значенні «сукупність людей, що утворюють який-небудь колектив, якусь організацію» вживається найчастіше («Взвод зі **складом** відділень (екіпажів, обслуг) по чотири й по три особи шикується у двошеренговий стрій…» [7, с. 118]; «…вишикувати варти для розводу, перевірити їх **склад**…» [6, с. 43]), зокрема і в термінологічних словосполученнях з певними прикметниками. У пункті 1 статті 5 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» зазначено: «Військовослужбовці, резервісти

[2] *У паспортизації цитат зі статутів тут і далі наводимо не сторінки, а пункти.*

та військовозобов'язані поділяються на рядовий склад, сержантський і старшинський склад та офіцерський склад» [8]. Відповідно прикметники *рядовий*, *сержантський*, *старшинський*, *офіцерський* є одними з найуживаніших означень у текстах статутів: «Військовослужбовці **рядового, сержантського і старшинського складу**, призначені начальниками команд, у зазначених випадках користуються дисциплінарною владою командира взводу» [9, 10]; «…військову службу за призовом осіб **офіцерського складу**…» [9, с. 48]; «Військовослужбовці **офіцерського та сержантського (старшинського) складу** з надітими головними уборами опускають від них руку…» [7, с. 79]; «…здійснювати добір кандидатів для прийняття на військову службу за контрактом на посади **рядового, сержантського (старшинського) складу**…» [5, с. 102]; «…знати ділові та морально-психологічні якості кожного військовослужбовця **офіцерського, сержантського (старшинського) складу** батальйону…» [5, с. 104]; «…кімнати для тимчасово затриманих військовослужбовців, окремо для військовослужбовців **офіцерського, сержантського (старшинського), рядового складу** та інших осіб…» [6, Додатки 1, 2].

Варто відзначити, що твірні для згаданих прикметників іменники *сержант*, *старшина* та *офіцер* є унормованими назвами військових звань, тоді як субстантивований іменник *рядовий* у значенні «найнижче військове звання» [10] замінено на лексему *солдат* згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017 (проте у номінації *рядовий склад* цей прикметник збережено) [8].

Уживаються також прикметники, що вказують на ієрархічну структуру армії (*молодший, старший*): «…щодо військовослужбовців **молодшого та старшого офіцерського складу** – командирам військових частин – щотижня…» [9, с. 104].

Іншим частотним словосполученням є *особовий склад* – «склад людей, що працюють або служать у якій-небудь установі, військовій частині, на підприємстві і т. ін.» [11, с. 779], що може вживатись як родове поняття до всіх перерахованих вище прикметників або як узагальнення: «…визначається здатністю **особового складу** виконувати в повному обсязі та в строк поставлені завдання» [9, 5]; «При цьому **особовий склад** перебуває на машинах або шикується попереду машин… [7, с. 159]; «…проводити заняття з **особовим складом** батальйону і керувати підготовкою безпосередньо підпорядкованих йому підрозділів…» [5, с. 104]; «Межі гарнізону мають бути добре відомі всьому **особовому складу** гарнізону» [6, 2].

Зауважимо, що словосполучення *особовий склад* і його тлумачення представлено у «Словнику української мови в 11 томах» у статті до згаданого прикметника [11, с. 779], проте вони відсутні у двадцятитомнику [10].

Зафіксовано також прикметник *інструкторський*: «…організовувати проведення **інструкторським складом** навчальної роти занять відповідно до навчальних програм курсів <…> вести облік професійної підготовки **інструкторського складу** навчальної роти…» [5, 118-2].

Двічі зафіксовано вживання сталого словосполучення *«в повному складі»* [4, с. 272], щоправда, у майже ідентичних контекстах: «Варта номер один на розвід прибула **в повному складі**» [6, с. 157]; «Варта прибула **в повному складі**» [6, с. 157].

Конструкція *у складі* (у значенні «складова частина» [4, с. 272]) вживається частіше словосполучення *в повному складі*, хоча і відсутня у Дисциплінарному статуті: «Військовослужбовці мають право застосовувати спеціальні засоби, засоби фізичного впливу та зброю особисто або **у складі** підрозділу» [5, с. 22]; «Військовослужбовці, призначені для несення служби **у складі** чергової зміни, розподіляються за контрольними постами…» [6, с. 62]; «…уміння співати стройових пісень **у складі** роти…» [7, с. 191]. Зафіксовано також використання цієї ж конструкції у значенні «кількістю в…» [4, с. 272]: «Відділення (екіпаж, обслуга) **у складі чотирьох осіб і менше** завжди шикується в колону по одному…» [7, с. 108]; «Команди **у складі трьох і більше** військовослужбовців прямують до місця призначення строєм під командою старшого» [5, с. 227].

У значенні «сукупність окремих частин, які утворюють що-небудь ціле» [4, с. 272] зафіксовано вживання слова *склад* із прикметником *рухомий*: «…за збереження **рухомого складу** та його обладнання, за санітарно-гігієнічне обслуговування ешелону…» [5, с. 384].

Аналіз текстів статутів засвідчив, що найчастотнішим для слова *склад* виявилося значення «сукупність людей, що утворюють який-небудь колектив, якусь організацію». Проте це значення в українській мові з'явилося пізніше за інші, зокрема перекладний українсько-російський словник Б. Грінченка з елементами тлумачного словника (1907–1909) його ще не фіксує, подаючи натомість такі визначення слова *склад*: «1) Составъ, соединеніе. 2) Складъ, складочное мѣсто. 3) Складъ, слогъ. 4) Стиль, слогъ, изложеніе. 5) Связь, стройное соединеніе. 6) орати у склад»[3] [12, с. 136].

Проте не можна стверджувати, що це значення було введено в обіг за радянської доби, оскільки вже в текстах офіційних документів періоду Української революції 1917–1921 рр. зафіксовано вживання слова *склад* як сукупності людей. Як приклад можна навести цитати з офіційних документів періоду Гетьманату: «Всьому кабінетові **в повнім складі** бути присутнім на урочистім молебні в Софійському соборі» [13, с. 155]; «…і що **сучасний склад органів** земського і міського самоврядування не дає гарантії…» [13, с. 159]; «Доклад міністра ісповідань про асигнування в обрахунок кошторису 1918 р. 50.000 карб, на виплати **особистому складу** Київської Духовної академії доплати утримання по новим штатам» [13, с. 358].

Тут варто врахувати, що діловодство Української держави П. Скоропадського було значною мірою російськомовним, через що згадане джерело може підважити тезу про питоме походження цього значення. Однак слово *склад* як ʻсукупність осіб' трапляється й поза двомовним канцелярським середовищем, зокрема у праці вихідця з Галичини З. Стефаніва про той же період: «…решту **командного складу** доповнило національно свідоме українське старшинство з російських частин» [14]; «**Нижчий старшинський склад**, що приходив із поповненням до корпусу і був національно свідомий, був духово[4] зв'язаний з козаками своїх відділів» [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Із двох омонімів, зафіксованих у «Словнику української мови в 11 томах», у текстах статутів Збройних сил України засвідчено лише *склад*[1]. Проведений аналіз засвідчив, що іменник *склад* належить до багатозначних одиниць і активно вживається у статутних текстах. Найпоширенішим є значення слова «сукупність людей, що утворюють колектив чи організацію», яке реалізується як в ад'єктивних словосполученнях, так і в прийменникових конструкціях. Менше вживається слово *склад* у значеннях «відповідно обладнане місце, будівля або приміщення для зберігання чого-небудь» та «сукупність окремих частин, які утворюють що-небудь ціле».

Діахронний зріз показав, що, попри відсутність цього значення у словнику Б. Грінченка (1907–1909), воно не є радянським новотвором. Його засвідчено вже в джерелах доби Української революції 1917–1921 рр., причому в текстах різного територіального походження – у наддніпрянському діловодстві Української держави (Київ) та в праці галичанина З. Стефаніва.

Перспективу подальших розвідок убачаємо в поширенні аналізу на інші багатозначні загальновживані та термінологізовані слова, що функціонують у статутних текстах, а також у зіставленні їх уживання з термінологією стандартів НАТО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Симоненко Л. Термін. *Українська мова: енциклопедія* / редкол.: В. Русанівський, О. Тараненко, М. Зяблюк та ін. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Українська енциклопедія ім. М. Бажана, 2004. С. 682.
2. Мацюк Г. Про термінологізацію одиниць загальновживаної лексики. *Мовознавство*. 1984. № 5. С. 68–71.
3. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови XX століття. Тернопіль : Астон, 2002. 352 с.
4. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. Білодід та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 9: С. 1978. 916 с.
5. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України № 548-XIV від 24.03.1999. Редакція від 18.03.2026.

[3] *Наведено лише значення без ілюстративного матеріалу.*

[4] *Цитовано без виправлень за текстом оригіналу.*

6. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України : Закон України № 550-XIV від 24.03.1999. Редакція від 06.06.2026.
7. Про Стройовий статут Збройних Сил України : Закон України № 549-XIV від 24.03.1999. Редакція від 01.10.2020.
8. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України № 2232-XII від 25.03.1992. Редакція від 12.04.2026.
9. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України № 551-XIV від 24.03.1999. Редакція від 18.03.2026.
10. Словник української мови у 20 томах. URL: https://sum20ua.com/ (дата звернення: 26.07.2026).
11. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; редкол.: І. Білодід та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 5: Н–О. 1974. 840 с.
12. Грінченко Б. Словарь української мови : у 4-х т. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958 (передрук вид. 1907–1909 рр.). Т. 4. С. 136. URL: https://hrinchenko.com/ (дата звернення: 26.07.2026).
13. Українська держава (квітень – грудень 1918 року). Документи і матеріали : у 2-х т. / упоряд.: Р. Пиріг та ін. Київ : Темпора, 2015. Т. 1. XVIII + 790 с.
14. Стефанів З. Українські Збройні Сили 1917–21 рр. Ч. 1: Доба Центральної Ради й Гетьманату. 2-ге справл. вид. [Б. м.]: СУВ, 1947. 119 с. (Бібліотека комбатанта).

REFERENCES

1. Symonenko, L. O. (2004). Termin [Term]. Ukrainska mova: entsyklopediia [Ukrainian language: Encyclopedia] (2nd ed., rev.). Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M. P. Bazhana. P. 682. [in Ukrainian].
2. Matsiuk, H. (1984). Pro terminolohizatsiiu odynyts zahalnovzhyvanoi leksyky [On the terminologization of common vocabulary units]. *Movoznavstvo*, № 5, pp. 68–71. [in Ukrainian].
3. Struhanets, L. (2002). Dynamika leksychnykh norm ukrainskoi literaturnoi movy XX stolittia [The dynamics of lexical norms of the Ukrainian literary language of the 20th century]. Ternopil: Aston. 352 p. [in Ukrainian].
4. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols.] (1978). Vol. 9. Kyiv: Naukova dumka. 916 p. [in Ukrainian].
5. Pro Statut vnutrishnoi sluzhby Zbroinykh Syl Ukrainy [On the Internal Service Regulations of the Armed Forces of Ukraine] (1999). Law of Ukraine № 548-XIV of March 24, 1999, as amended March 18, 2026. [in Ukrainian].
6. Pro Statut harnizonnoi ta vartovoi sluzhb Zbroinykh Syl Ukrainy [On the Garrison and Guard Service Regulations of the Armed Forces of Ukraine] (1999). Law of Ukraine № 550-XIV of March 24, 1999, as amended June 6, 2026. [in Ukrainian].
7. Pro Stroiovyi statut Zbroinykh Syl Ukrainy [On the Drill Regulations of the Armed Forces of Ukraine] (1999). Law of Ukraine № 549-XIV of March 24, 1999, as amended October 1, 2020. [in Ukrainian].
8. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu [On military duty and military service] (1992). Law of Ukraine № 2232-XII of March 25, 1992, as amended April 12, 2026. [in Ukrainian].
9. Pro Dystsyplinarnyi statut Zbroinykh Syl Ukrainy [On the Disciplinary Regulations of the Armed Forces of Ukraine] (1999). Law of Ukraine № 551-XIV of March 24, 1999, as amended March 18, 2026. [in Ukrainian].
10. Slovnyk ukrainskoi movy u 20 tomakh. [Dictionary of the Ukrainian language in 20 volumes]. Retrieved from: https://sum20ua.com/ (access date: 26.07.2026). [in Ukrainian].
11. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols.] (1974). Vol. 5. Kyiv: Naukova dumka. 840 p. [in Ukrainian].
12. Hrinchenko, B. (1958). Slovar ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. Vol. 4 (reprint of the 1907-1909 ed.). Kyiv: Vyd-vo AN URSR. P. 136. Retrieved from: https://hrinchenko.com/ (access date: 26.07.2026). [in Ukrainian].
13. Pyrih, R. (Ed.) (2015). Ukrainska Derzhava (kviten – hruden 1918 roku). Dokumenty i materialy [The Ukrainian State (April – December 1918). Documents and materials]. Vol. 1. Kyiv: Tempora. XVIII + 790 p. [in Ukrainian].
14. Stefaniv, Z. (1947). Ukrainski Zbroini Syly 1917–21 rr. Ch. 1: Doba Tsentralnoi Rady y Hetmanatu [The Ukrainian Armed Forces of 1917–21. Part 1: The era of the Central Rada and the Hetmanate] (2nd rev. ed.). SUV. 119 p. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 27.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026